

تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی

اهداف مطالعه: هنرجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

- ۱ علت نیاز به تجزیه و تحلیل‌های مقایسه‌ای را بیان کنید.
- ۲ ابزارهای تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی را تعیین کنید.
- ۳ تجزیه و تحلیل افقی را توضیح دهید و آنرا بکار ببرید.
- ۴ تجزیه و تحلیل عمودی را تشریح کرده و آنرا بکار ببرید.
- ۵ نسبت‌های مالی مورد استفاده در تحلیل نقدینگی، سودآوری و توانایی پرداخت بدهی‌های یک شرکت را تعیین و محاسبه کنید.

مروری بر فصل

تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی با هدف کشف روابط پنهان بین اطلاعات مالی انجام می‌شود. کشف روابط تنها از طریق مقایسه اقلام مشابه امکان پذیر است. مقایسه، مهم‌ترین ابزار برای یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌های اقلام است. شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌ها منجر به تعیین روابط بین اقلام می‌شود. پرکاربردترین ابزار مقایسه و تعیین رابطه عبارتند از: نسبت‌یابی، درصدگیری و روندیابی.

در این فصل دو روش تجزیه و تحلیل مالی زیر تشریح می‌شوند:

۱ تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای: صورت‌های مالی دو یا چند دوره مالی با یکدیگر مقایسه می‌شود.

۲ تجزیه و تحلیل درونی: مقدار و اهمیت نسبی هر یک از اقلام یک صورت مالی در مقام مقایسه با سایر اقلام همان صورت

تعیین می‌گردد. محتوا و ساختار فصل ۱۰ به صورت زیر است:

چنین اطلاعاتی دست یافت، باید موجودی نقدی با سایر اقلام صورت‌های مالی مقایسه شود. مقایسه‌ها را می‌توان بر مبنایهای مختلفی انجام داد که در این فصل به سه مورد آن اشاره می‌شود:

۱ مبنای درون شرکتی: در این مبنا یک قلم اطلاعات یا یک رابطه مالی شرکت در سال جاری، با قلم اطلاعات یا رابطه مالی مشابه در یک یا چند سال گذشته مقایسه می‌شود. برای مثال، شرکت ایران خودرو می‌تواند موجودی وجه نقد خود در پایان دوره مالی جاری را با موجودی سال گذشته مقایسه کند تا مقدار افزایش یا کاهش در وجه نقد مشخص شود. به صورت مشابه، شرکت ایران خودرو می‌تواند نسبت وجه نقد به دارایی‌های جاری در پایان سال جاری را با همین نسبت در سال‌های گذشته مقایسه کند. مقایسه‌های درون شرکتی در کشف تغییرات در روابط مالی و روندهای با اهمیت، مفید می‌باشند.

۲ میانگین‌های صنعت: در این مبنا، یک قلم اطلاعات یا یک رابطه مالی یک شرکت با متوسط‌های صنعت مقایسه می‌شوند. برای مثال، سود خالص شرکت ایران خودرو را می‌توان با متوسط سود خالص تمامی شرکت‌های فعال در صنعت خودروسازی مقایسه کرد. مقایسه‌های با صنعت، اطلاعاتی در رابطه با عملکرد نسبی شرکت در مقابل صنعت فراهم می‌آورد.

۳ مبنای بین شرکتی: این مبنا، یک قلم اطلاعات یا یک رابطه مالی شرکت را با همان قلم اطلاعات یا رابطه مالی یک یا چند شرکت رقیب مقایسه می‌کند. تحلیل‌گران، این مقایسه‌ها را بر مبنای صورت‌های مالی منتشر شده شرکت‌ها انجام می‌دهند. برای مثال، می‌توان کل مبلغ فروش شرکت ایران خودرو را با کل

تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی یک شرکت در بردارنده ارزیابی سه ویژگی است: نقدینگی، سودآوری و توانایی پرداخت بدهی‌ها. یک اعتبار دهنده (بستانکار) کوتاه مدت، برای مثال بانک، قبل از همه به **نقدینگی** شرکت (توانایی وام‌گیرنده برای پرداخت تعهدات شرکت در سررسید) توجه دارد. نقدینگی متقاضی وام، یک عامل بسیار با اهمیت در ارزیابی توانایی بازپرداخت وام محسوب می‌شود. یک بستانکار بلندمدت، برای مثال، دارنده اوراق مشارکت شرکت، بر معیارهای سودآوری و توانایی پرداخت بدهی توجه دارد. این دو دسته از معیارها، توانایی شرکت را برای ادامه حیات در بلندمدت نشان می‌دهند. بستانکاران بلندمدت، این معیارها را از طریق اندازه‌گیری مقدار بدهی در ساختار سرمایه شرکت و توانایی شرکت در پرداخت بهره، به دست می‌آورند. به صورت مشابه، سهامداران به توانایی پرداخت بدهی و سودآوری شرکت توجه دارند. این گروه، امکان پرداخت سود سهام توسط شرکت و رشد احتمالی قیمت سهام را ارزیابی می‌کنند.

نیاز به تحلیل‌های مقایسه‌ای

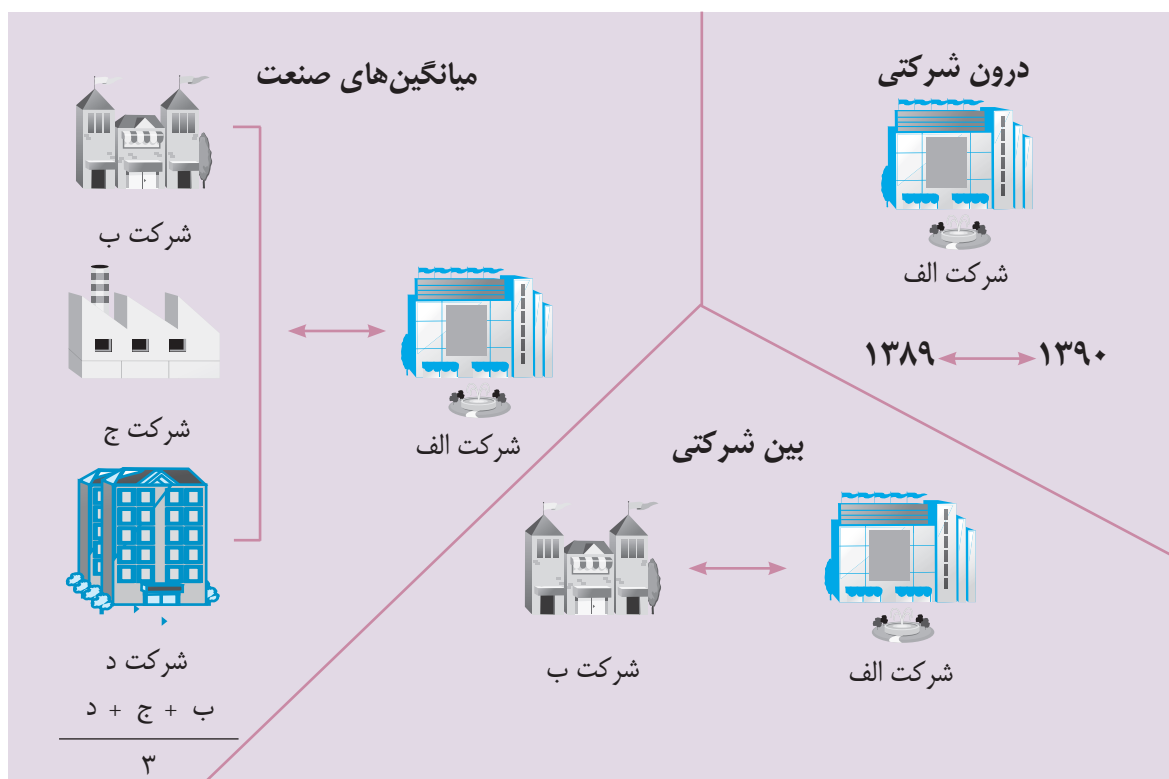
هدف مطالعه ۱

علت نیاز به تجزیه و تحلیل‌های مقایسه‌ای را بیان کنید.

تمامی اقلام گزارش‌شده در صورت‌های مالی، با اهمیت هستند. وقتی شرکت

ایران خودرو، موجودی نقدی خود را در ترازنامه ۲۴,۷۱۰ میلیارد ریال گزارش می‌کند، می‌دانیم که در تاریخ ترازنامه، شرکت ایران خودرو این مبلغ وجه نقد را در اختیار داشته است. با این حال، نمی‌دانیم که وجه نقد شرکت طی دوره‌های گذشته افزایش داشته است یا خیر، یا این مبلغ، برای نیازهای شرکت به وجه نقد کفایت می‌کند یا خیر. برای آن‌که بتوان به

درآمد فروش شرکت رقیبی مانند سایپا مقایسه کرد. شرکت، سودمند هستند. مقایسه‌های بین شرکتی در تعیین وضعیت رقابتی

تصویر ۱-۱۰ مقایسات درون شرکتی، میانگین صنعتی و بین شرکتی

ابزار تجزیه و تحلیل

تحلیل افقی اساساً به منظور مقایسه‌های درون شرکتی استفاده می‌شود. دو ویژگی صورت‌های مالی منتشر شده، این نوع مقایسه‌ها را تسهیل می‌کند: نخست، تمامی صورت‌های مالی اساسی، داده‌های مالی را به صورت مقایسه‌ای و حداقل برای ۲ سال ارائه می‌دهند. دوم، خلاصه‌ای از برخی اطلاعات مالی برای مجموعه زمانی ۵ تا ۱۰ ساله ارائه می‌شوند. تحلیل عمودی در هر دوی مقایسه‌های درون شرکتی و بین شرکتی مورد استفاده قرار می‌گیرند. تحلیل نسبت‌ها در هر سه نوع مقایسه، استفاده می‌شوند. در بخش‌های بعدی، هر سه نوع تجزیه و تحلیل تشریح خواهند شد.

هدف مطالعه ۲

شناسایی ابزار تحلیل صورت‌های مالی

از ابزار مختلفی برای ارزیابی اهمیت داده‌های صورت‌های مالی استفاده می‌شود. ابزار متداول مورد استفاده عبارتند از: **تجزیه و تحلیل افقی:** مجموعه‌ای از داده‌های صورت‌های مالی را در طی یک دوره زمانی ارزیابی می‌کند. **تجزیه و تحلیل عمودی:** اطلاعات هر صورت مالی (مانند ترازنامه) را در قالب درصدی از یک مبنای مشترک (مانند کل دارایی‌ها) ارزیابی می‌کند. **تجزیه و تحلیل نسبت‌ها:** رابطه بین اقلام منتخب صورت‌های مالی را بیان می‌کند.

هدف مطالعه ۳

تحلیل افقی را توضیح دهید و آن را بکار ببرید.

افزایش یا کاهش رخ داده در این قلم اطلاعات است. این تغییر ممکن است در قالب مبلغ یا درصد بیان شود. برای مثال، آخرین ارقام فروش خالص شرکت ایران خودرو به صورت زیر است:

تجزیه و تحلیل افقی، که هم‌چنین تحلیل روند نیز نامیده می‌شود، تکنیکی برای ارزیابی مجموعه‌ای از اطلاعات صورت‌های مالی در طی دوره‌ای از زمان است. هدف این تکنیک، تعیین

شرکت ایران خودرو - سهامی عام
خالص فروش (ارقام به میلیارد ریال)

۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
۱۸۷۸۱۰	۱۹۹۰۳۰	۱۹۸۶۰۰

تصویر ۲-۱۰ فروش خالص شرکت ایران خودرو

اگر فرض شود سال ۱۳۸۷، سال مبنا است، می‌توان را نسبت به سال مبنا بیان کرد: درصد افزایش یا کاهش فروش خالص در دیگر سال‌ها

$$\text{مبلغ سال مبنا} - \text{مبلغ سال جاری} = \frac{\text{تغییر نسبت به سال مبنا}}{\text{مبلغ سال مبنا}}$$

تصویر ۳-۱۰ فرمول تحلیل افقی تغییرات نسبت به سال مبنا

۵/۷ درصد $[(198,600 - 187,810) / 187,810]$ افزایش داشته است. روش دیگر آن است که فروش به شکل درصدی از فروش سال مبنا بیان می‌شوند. این کار را می‌توان با تقسیم مبلغ فروش سال جاری بر مبلغ فروش سال پایه انجام داد. به صورت زیر:

برای مثال، می‌توان بیان کرد که فروش خالص شرکت ایران خودرو در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۷، تقریباً ۶ درصد $[(199,030 - 187,810) / 187,810]$ افزایش داشته است. به صورت مشابه می‌توان بیان کرد که فروش خالص از سال ۱۳۸۷ تا سال ۱۳۸۹ تقریباً

$$\text{مبلغ سال جاری} = \frac{\text{نتایج جاری نسبت به سال مبنا}}{\text{مبلغ سال مبنا}}$$

تصویر ۴-۱۰ فرمول تحلیل افقی سال جاری نسبت به سال مبنا

تصویر ۵-۱۰ این تجزیه و تحلیل را برای شرکت ایران خودرو در طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ نمایش می‌دهد.

شرکت ایران خودرو - سهامی عام
خالص فروش - نسبت به سال مبنا

۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹
۱۸۷۸۱۰	۱۹۹۰۳۰	۱۹۸۶۰۰
%۱۰۰	%۱۰۶	%۱۰۵/۷

تصویر ۵-۱۰ تحلیل افقی فروش خالص شرکت ایران خودرو نسبت به سال مبنا

ترازنامه

در ساختار مالی فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه، از سال

۱۳۸۷ تا ۱۳۸۸ رخ داده است:

در بخش دارایی‌ها، خالص دارایی‌های ثابت مشهود

۱۶۷۵ میلیون ریال یا ۲۶/۵٪ افزایش داشته است.

در بخش بدهی‌ها، بدهی‌های جاری ۴۱۵ میلیون

ریال یا ۱۳/۷٪ افزایش داشته است.

در بخش حقوق صاحبان سهام، سود انباشته، ۲۰۲۶

میلیون ریال یا ۳۸/۶٪ افزایش یافته است.

برای تشریح بیش‌تر تجزیه و تحلیل افقی، از

صورت‌های مالی فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه استفاده

شده است. تصویر ۶-۱۰ تجزیه و تحلیل افقی ترازنامه

فشرده فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه را برای دو سال

۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به همراه تغییرات ریالی و درصدی

نمایش می‌دهد. ترازنامه مقایسه‌ای نمایش داده شده

در تصویر ۶-۱۰ نشان می‌دهد که تغییرات بااهمیتی

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه - سهامی عام
ترازنامه فشرده (ارقام میلیون ریال)
۲۹ اسفند

افزایش (کاهش) طی سال ۱۳۸۸

دارایی‌ها	۱۳۸۸	۱۳۸۷	مبلغ	درصد
دارایی‌های جاری	۱۰,۲۰۰	۹,۴۵۰	۷۵۰	% ۷/۹
دارایی‌های ثابت مشهود (خالص)	۸,۰۰۰	۶,۳۲۵	۱,۶۷۵	% ۲۶/۵
دارایی‌های ثابت نامشهود	۱۵۰	۱۷۵	(۲۵)	(% ۱۴/۳)
کل دارایی‌ها	۱۸,۳۵۰	۱۵,۹۵۰	۲,۴۰۰	% ۱۵
بدهی‌ها				
بدهی‌های جاری	۳,۴۴۵	۳,۰۳۰	۴۱۵	% ۱۳/۷
بدهی‌های بلندمدت	۴,۸۷۵	۴,۹۷۰	(۹۵)	(% ۱/۹)
کل بدهی‌ها	۸,۳۲۰	۸,۰۰۰	۳۲۰	% ۴
حقوق صاحبان سهام				
سهام عادی ۱۰ هزار ریالی	۲,۷۵۴	۲,۷۰۰	۵۴	% ۲
سود انباشته	۷,۲۷۶	۵,۲۵۰	۲,۰۲۶	% ۳۸/۶
کل حقوق صاحبان سرمایه	۱۰,۰۳۰	۷,۹۵۰	۲,۰۸۰	% ۲۶/۲
کل بدهی ماه و حقوق صاحبان سرمایه	۱۸,۳۵۰	۱۵,۹۵۰	۲,۴۰۰	% ۱۵

تصویر ۶-۱۰ تحلیل افقی ترازنامه

صورت سود و زیان

تصویر ۷-۱۰ تحلیل افقی صورت سود و زیان فشرده فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه را برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ نمایش می‌دهد. تحلیل افقی صورت سود و زیان تغییرات زیر را نشان می‌دهد:

فروش خالص ۲۶۰۰ میلیون ریال یا ۱۴/۲ (۱۸,۳۷۰ ÷ ۲,۶۰۰) افزایش داشته است. بهای تمام‌شده کالای فروش‌رفته، ۱,۴۱۰ میلیون ریال یا ۱۲/۴ (۱۱,۴۰۰ ÷ ۱,۴۱۰) افزایش داشته است. کل هزینه‌های عملیاتی ۳۷۰ میلیون ریال یا ۱۱/۶ (۳,۲۰۰ ÷ ۳۷۰) افزایش یافته است. به صورت کلی، سود ناخالص و سود خالص رشد قابل توجهی داشته‌اند. سود ناخالص ۱۷/۱٪ و سود خالص ۲۶/۵٪ افزایش داشته‌اند. روند تغییرات سود فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه مطلوب به نظر می‌رسد.

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه - سهامی عام				
صورت سود و زیان فشرده (ارقام میلیون ریال)				
برای سال منتهی به ۲۹ اسفند				
افزایش (کاهش) طی سال ۱۳۸۸				
درصد	مبلغ	۱۳۸۷	۱۳۸۸	
۱۲٪	۲۳۵۰	۱۹۶۰۰	۲۱,۹۵۰	فروش
۲۰/۳٪	(۲۵۰)	(۱,۲۳۰)	(۹۸۰)	برگشت از فروش و تخفیفات
۱۲/۴٪	۲,۶۰۰	۱۸,۳۷۰	۲۰,۹۷۰	خالص فروش
۱۵٪	۱,۴۱۰	(۱۱,۴۰۰)	(۱۲,۸۱۰)	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۱۷/۱٪	۱,۱۹۰	۶,۹۷۰	۸,۱۶۰	سود ناخالص
۱۹/۶٪	۴۱۵	۲,۱۱۵	۲,۵۳۰	هزینه‌های فروش
(۴/۱)٪	(۴۵)	۱,۰۸۵	۱,۰۴۰	هزینه‌های اداری
۱۱/۶٪	۳۷۰	۳,۲۰۰	۳,۵۷۰	کل هزینه‌های عملیاتی
۲۱/۸٪	۸۲۰	۳,۷۷۰	۴,۵۹۰	سود عملیاتی
				سایر درآمدها و سودهای غیر عملیاتی
(۱۸/۲)٪	(۲۰)	۱۱۰	۹۰	درآمد بهره و سود سهام
				سایر هزینه‌ها و زیان‌های غیر عملیاتی
(۱۱/۱)٪	(۴۵)	(۴۰۵)	(۳۶۰)	هزینه بهره
۲۴/۳٪	۸۴۵	۳,۴۷۵	۴,۳۲۰	سود خالص قبل از کسر مالیات
۲۱٪	۲۹۲	(۱,۳۹۰)	(۱,۶۸۲)	مالیات بر درآمد
۲۶/۵٪	۵۵۳	۲,۰۸۵	۲,۶۳۸	سود خالص

تصویر ۷-۱۰ تجزیه و تحلیل افقی صورت سود و زیان

تجزیه و تحلیل افقی تغییرات از یک دوره به دوره دیگر تا حدودی ساده و کاملاً مفید است. اما محاسبات می‌تواند پیچیده شود. اگر یک قلم اطلاعات در سال مینا یا سال جاری وجود نداشته باشد، نمی‌توان درصد تغییر را محاسبه نمود. به صورت مشابه، اگر یک قلم از صورت‌های مالی در سال مینا یا سال جاری مقداری منفی داشته باشد، در حالی که رقم متناظر آن مثبت است، نمی‌توان درصد تغییرات را محاسبه نمود.

تجزیه و تحلیل افقی تغییرات از یک دوره به دوره دیگر تا حدودی ساده و کاملاً مفید است. اما محاسبات می‌تواند پیچیده شود. اگر یک قلم اطلاعات در سال مینا یا سال جاری وجود نداشته باشد، نمی‌توان درصد

مثال جامع ۱!

خلاصه اطلاعات مالی شرکت سپیده در زیر ارائه شده است. (ارقام میلیون ریال است)

۲۹ اسفند ۱۳۸۸	۲۹ اسفند ۱۳۸۹	
۱,۸۰۰	۲,۳۴۰	دارایی‌های ثابت جاری
۴,۲۰۰	۷,۵۶۰	دارایی‌های ثابت مشهود (خالص)
۶,۰۰۰	۹,۹۰۰	کل دارایی‌ها

مبلغ و درصد تغییرات در سال ۱۳۸۹ را با استفاده از تجزیه و تحلیل افقی و با در نظر گرفتن سال ۱۳۸۸ به عنوان سال مینا، محاسبه کنید.

طرح اقدام:

درصد تغییر را با تقسیم مبلغ افزایش بر مقدار سال ۱۳۸۸ (سال مینا) محاسبه کنید.

پاسخ:

افزایش در سال ۱۳۸۹		
$[(2340 - 1800) / 1800] \times 30$	۵۴۰	دارایی‌های ثابت جاری
$[(7560 - 4200) / 4200] \times 80$	۳,۳۶۰	دارایی‌های ثابت مشهود (خالص)
$[(9900 - 6000) / 6000] \times 65$	۳,۹۰۰	کل دارایی‌ها

تجزیه و تحلیل عمودی

را در قالب درصدی از یک مبلغ مینا بیان می‌کند. معمولاً در ترانزنامه مبلغ مینا، کل دارایی‌ها و در صورت سود و زیان مبلغ مینا کل درآمد فروش است. به این ترتیب، برای مثال می‌توان بیان کرد که دارایی‌های جاری،

تجزیه و تحلیل عمودی،

که هم‌چنین تجزیه و تحلیل هم‌اندازه نیز نامیده

می‌شود، تکنیکی است که هر قلم از صورت‌های مالی

هدف مطالعه ۴

تجزیه و تحلیل عمودی را توصیف کرده و آن را بکار ببرید.

۲۲٪ کل دارایی‌ها است، یا در صورت سود و زیان، می‌توان بیان کرد که هزینه‌های فروش ۱۶ درصد کل درآمد فروش است.

ترازنامه

تصویر ۹-۱۰ تجزیه و تحلیل عمودی ترازنامه مقایسه‌ای فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه را نشان می‌دهد. مبلغ مبنا برای دارایی‌ها، کل دارایی‌ها است. مبلغ مبنا برای بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه، کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه است. تجزیه و تحلیل عمودی، اندازه نسبی هر گروه از اقلام را در ترازنامه نشان می‌دهد. هم‌چنین، می‌توان درصد تغییر در اقلام دارایی، بدهی و حقوق صاحبان سرمایه، را به صورت جداگانه مشاهده کرد. برای مثال، می‌توان مشاهده کرد که دارایی‌های جاری از ۵۹/۲٪ کل دارایی در سال ۱۳۸۷ به ۵۵/۶٪ کل دارایی‌ها در سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است (هر چند مبلغ ریالی دارایی‌های جاری در طی سال ۱۳۸۸ ۷۵۰ میلیون ریال افزایش یافته است). خالص دارایی‌های ثابت مشهود از ۳۹/۷٪ به ۴۳/۶٪ کل دارایی‌ها افزایش یافته است. سود انباشته از ۳۲/۹٪ به ۳۹/۷٪ کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه افزایش یافته است. این نتایج، استنتاج قبلی در رابطه با تأمین مالی رشد دارایی‌ها از محل سود خالص را مجدداً تأیید می‌کند.

صورت سود و زیان

تصویر ۱۰-۱۰ تحلیل عمودی صورت سود و زیان شرکت رفاه را نمایش می‌دهد. بهای تمام‌شده کالای فروش‌رفته در قالب درصدی از فروش خالص، ۱٪ (۶۲/۱٪ در مقابل ۶۱/۱٪) کاهش یافته است و کل هزینه‌های عملیاتی ۰/۴٪ (۱۷/۴٪ در مقابل ۱۷٪) کاهش یافته است. در نتیجه، تعجب‌آور نیست که سود خالص، در قالب درصدی از فروش خالص، از

۱۱/۴٪ به ۱۲/۶٪ افزایش یافته است. با توجه به این نتیجه و تحلیل می‌توان استنباط کرد که فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه، از نظر سودآوری در وضعیت مطلوبی بوده و در آینده می‌تواند موفق‌تر نیز باشد. یکی از مزایای تجزیه و تحلیل عمودی آن است که، تحلیل‌گر را قادر می‌سازد شرکت‌های با اندازه مختلف را با یک‌دیگر مقایسه کند. برای مثال، رقیب اصلی فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه، فروشگاه‌های زنجیره‌ای شهروند است. با استفاده از تجزیه و تحلیل عمودی، می‌توان صورت سود و زیان فشرده این دو شرکت را مقایسه کرد که نتیجه این مقایسه در تصویر ۱۱-۱۰ نشان داده شده است. فروش خالص فروشگاه‌های زنجیره‌ای شهروند، ۹,۴۷۱ مرتبه بزرگ‌تر از فروش خالص فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه است. اما تجزیه و تحلیل عمودی، این تفاوت در اندازه را از میان می‌برد. درصدها نشان می‌دهد که نرخ‌های حاشیه سود ناخالص فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه و شهروند با اندازه ۳۸/۹٪ و ۳۸/۶٪ مشابه است. با این وجود، درصد سود عملیاتی این دو شرکت با مقادیر ۲۱/۹٪ و ۱۱/۶٪ تفاوت زیادی دارد. این تفاوت به درصد هزینه‌های فروش و اداری مربوط است به صورتی که درصد هزینه‌های عملیاتی برای فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه ۱۷٪ و برای فروشگاه‌های زنجیره‌ای شهروند ۲۷٪ است. هر چند فروشگاه‌های زنجیره‌ای شهروند سود خالص ۸۴۷۲ مرتبه بزرگ‌تر از سود خالص فروشگاه‌های رفاه به دست آورده‌اند، اما حاشیه سود خالص (سود خالص به ازای هر ریال فروش) فروشگاه‌های شهروند (۵/۶٪) تنها ۴۴٪ حاشیه سود خالص فروشگاه‌های رفاه (۱۲/۶٪) است.

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه - سهامی عام
ترازنامه فشرده (ارقام میلیون ریال)
۲۹ اسفند

۱۳۸۷		۱۳۸۸		
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	دارایی‌ها
٪ ۵۹/۲	۹,۴۵۰	٪ ۵۵/۶	۱۰,۲۰۰	دارایی‌های جاری
٪ ۳۹/۷	۶,۳۲۵	٪ ۴۳/۶	۸,۰۰۰	دارایی‌های ثابت مشهود (خالص)
٪ ۱/۱	۱۷۵	٪ ۰/۸	۱۵۰	دارایی‌های ثابت نامشهود
٪ ۱۰۰	۱۵,۹۵۰	٪ ۱۰۰	۱۸,۳۵۰	کل دارایی‌ها
بدهی‌ها				
٪ ۱۹	۳,۰۳۰	٪ ۱۸/۸	۳,۴۴۵	بدهی‌های جاری
٪ ۳۱/۲	۴,۹۷۰	٪ ۲۶/۵	۴,۸۷۵	بدهی‌های بلندمدت
٪ ۵۰/۲	۸,۰۰۰	٪ ۴۵/۳	۸,۳۲۰	کل بدهی‌ها
حقوق صاحبان سهام				
٪ ۱۶/۹	۲,۷۰۰	٪ ۱۵	۲,۷۵۴	سهام عادی ۱۰,۰۰۰ هزار ریالی
٪ ۳۲/۹	۵,۲۵۰	٪ ۳۹/۷	۷,۲۷۶	سود انباشته
٪ ۴۹/۸	۷,۹۵۰	٪ ۵۴/۷	۱۰,۰۳۰	کل حقوق صاحبان سرمایه
٪ ۱۰۰	۱۵,۹۵۰	٪ ۱۰۰	۱۸,۳۵۰	کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه

تصویر ۹-۱۰ تجزیه و تحلیل عمودی ترازنامه

☑ نکات مفید:

هر قلم ترازنامه : فرمول محاسبه
کل دارایی‌ها : ترازنامه هم اندازه

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه
صورت سود و زیان فشرده (ارقام میلیون ریال)
برای سال منتهی به ۲۹ اسفند

۱۳۸۷		۱۳۸۸		
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
% ۱۰۶/۷	۱۹,۶۰۰	% ۱۰۴/۷	۲۱,۹۵۰	فروش
% ۶/۷	(۱,۳۳۰)	% ۴/۷	(۹۸۰)	برگشت از فروش و تخفیفات
% ۱۰۰	۱۸,۳۷۰	% ۱۰۰	۲۰,۹۷۰	خالص فروش
% ۶۲/۱	(۱۱,۴۰۰)	% ۶۱/۱	(۱۲,۸۱۰)	بهای تمام شده کالای فروش رفته
% ۳۷/۹	۶,۹۷۰	% ۳۸/۹	۸,۱۶۰	سود ناخالص
% ۱۱/۵	۲,۱۱۵	% ۱۲	۲,۵۳۰	هزینه‌های فروش
% ۵/۹	۱,۰۸۵	% ۵	۱,۰۴۰	هزینه‌های اداری
% ۱۷/۴	(۳,۲۰۰)	% ۱۷	(۳,۵۷۰)	کل هزینه‌های عملیاتی
% ۲۰/۵	۳,۷۷۰	% ۲۱/۹	۴,۵۹۰	سود عملیاتی
				سایر درآمدها و سودهای غیر عملیاتی
(% ۰/۶)	۱۱۰	% ۰/۴	۹۰	درآمد بهره و سود سهام
				سایر هزینه‌ها و زیان‌های غیر عملیاتی
(% ۲/۲)	(۴۰۵)	% ۱/۷	(۳۶۰)	هزینه بهره
% ۱۸/۹	۳,۴۷۵	% ۲۰/۶	۴,۳۲۰	سود خالص قبل از کسر مالیات
% ۷/۵	(۱,۳۹۰)	% ۸۰	(۱,۶۸۲)	مالیات بر درآمد
% ۱۱/۴	۲,۰۸۵	% ۱۲/۶	۲,۶۳۸	سودخالص

تصویر ۱۰-۱۰ صورت سود و زیان هم اندازه

نکات مفید:

هر قلم صورت سود و زیان : فرمول محاسبه صورت سود و زیان هم اندازه
فروش خالص

صورت سود و زیان فشرده
(ارقام میلیون ریال)

فروشگاههای شهروند		فروشگاههای رفاه		
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
٪ ۱۰۰	۱۹۸,۶۰۰	٪ ۱۰۰	۲۰,۹۷۰	فروش خالص
٪ ۶۱/۴	۱۲۱,۸۹۰	٪ ۶۱/۱	۱۲,۸۱۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
٪ ۳۸/۶	۷۶,۷۱۰	٪ ۳۸/۹	۸۱۶۰	سود ناخالص
٪ ۲۷	۵۳,۵۷۰	٪ ۱۷	۳,۵۷۰	هزینه های فروش و اداری
٪ ۱۱/۶	۲۳,۱۴۰	٪ ۲۱/۹	۴,۵۹۰	سود عملیاتی
٪ ۶	۱۲,۰۳۰	٪ ۹/۳	۱۹۵۲	سایر درآمدها و هزینه ها (شامل مالیات بر درآمد)
٪ ۵/۶	۱۱,۱۱۰	٪ ۱۲/۶	۲۶۳۸	سود خالص

تصویر ۱۱-۱۰ مقایسه بین شرکتی صورت های سود و زیان

تجزیه و تحلیل نسبت ها

هدف مطالعه ۴

نسبت های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل نقدینگی، سودآوری و توان پرداخت بدهی ها را تعیین و محاسبه کنید.

تجزیه و تحلیل نسبت ها

رابطه بین اقلام منتخب داده های صورت های مالی را بیان می کند. یک نسبت رابطه کمی بین یک مقدار و مقدار دیگر را بیان می کند. این رابطه در قالب درصد، نرخ یا یک تناسب ساده بیان می شود. برای مثال، دارایی های جاری شرکت ناصری در سال ۱۳۸۷، ۸۰۷۶/۵ میلیون ریال و بدهی های جاری آن ۲,۵۸۴ میلیون ریال است. می توان رابطه بین این دو مقدار (دارایی های جاری و بدهی های جاری) را از طریق تقسیم دارایی های جاری بر بدهی های جاری نشان داد. به این ترتیب این رابطه را می توان به یکی از سه شکل زیر بیان کرد:

درصد: دارایی های جاری ۳۱۳ درصد بدهی های جاری است.

نرخ: دارایی های جاری ۳/۱۳ مرتبه بدهی های جاری است.

نسبت: رابطه بین دارایی های جاری به بدهی های جاری ۳/۱۳:۱ است.

برای تجزیه و تحلیل صورت های مالی اساسی، می توان از نسبت ها برای ارزیابی، نقدینگی و توانایی پرداخت بدهی ها استفاده کرد. تصویر ۱۲-۱۰ این طبقه بندی ها را تشریح می کند.

نسبت ها می توانند سرنخ هایی درباره شرایط و وضعیت یک شرکت فراهم آورند در حالی که درک این شرایط از طریق مشاهده اقلام مجزای صورت های مالی امکان پذیر نیست. با این وجود، یک نسبت به تنهایی چندان پر مفهوم نیست. بنابراین، در بحث از نسبت ها، اغلب یکی از انواع مقایسه های زیر مورد استفاده قرار می گیرد:

۱ مقایسه های درون شرکتی

۲ مقایسه های مبتنی بر میانگین صنعت

۳ مقایسه های بین شرکتی

نسبت‌های نقدینگی

توانایی کوتاه مدت شرکت را در ایفای تعهدات خود در سررسید و برطرف ساختن نیازهای غیره منتظره به وجه نقد، اندازه‌گیری می‌کند.

نسبت‌های سودآوری

سود یا موفقیت عملیاتی شرکت را برای یک دوره زمانی معین اندازه‌گیری می‌کند.

هزینه‌ها - درآمدها = سود خالص

نسبت‌های توانایی پرداخت بدهی‌ها

توانایی ادامه حیات شرکت را برای دوره‌های زمانی بلندمدت، اندازه‌گیری می‌کند.

تصویر ۱۰-۱۲ طبقه‌بندی نسبت‌های مالی

نسبت‌های نقدینگی

جاری، نسبت آنی، گردش حساب‌های دریافتی و گردش موجودی کالا.

۱ نسبت جاری

نسبت جاری یک معیار متداول برای ارزیابی نقدینگی و توانایی پرداخت بدهی‌های کوتاه‌مدت شرکت محسوب می‌شود. این نسبت از طریق تقسیم دارایی‌های جاری بر بدهی‌های جاری محاسبه می‌شود. تصویر ۱۰-۱۳ نسبت جاری فروشگاه‌های رفاه را برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ نمایش می‌دهد.

نسبت‌های نقدینگی، توانایی کوتاه مدت شرکت

را در پرداخت تعهدات در سررسید آن‌ها و برطرف ساختن نیازهای غیر منتظره به وجه نقد، را اندازه‌گیری می‌کند. بستانکاران (اعتباردهندگان) کوتاه مدت مانند بانک‌ها و تأمین‌کنندگان مواد اولیه معمولاً علاقه‌مند به ارزیابی نقدینگی شرکت می‌باشند. نسبت‌هایی که می‌توان از آن‌ها برای تعیین توان شرکت در پرداخت بدهی‌های کوتاه مدت استفاده کرد عبارتند از: نسبت

$$\text{نسبت جاری} = \frac{\text{دارایی‌های جاری}}{\text{بدهی‌های جاری}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{۱۰۲۰۰}{۳۴۴۵} = ۲/۹۶$ مرتبه	$\frac{۹۴۵۰}{۳۰۳۰} = ۳/۱۲$ مرتبه
۱/۰۶ مرتبه: میانگین صنعت	۲/۰۲ مرتبه: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۱۰-۱۳ نسبت جاری

جاری در اختیار دارد. نسبت جاری فروشگاه‌های رفاه در سال اخیر کاهش داشته است اما در مقایسه با میانگین صنعت (۱/۰۶) به نظر می‌رسد نقدینگی فروشگاه‌های

نسبت جاری در واقع به چه معنی است؟ نسبت ۲/۹۶ مرتبه برای سال ۱۳۸۸ به این معنی است که به ازای هر ریال بدهی جاری، فروشگاه‌های رفاه، ۲/۹۶ ریال دارایی

رفاه در وضعیت مناسبی قرار دارد. این نتیجه گیری در مقایسه با نسبت جاری فروشگاه‌های شهروند (۲/۰۲) مرتبه (کماکان پابرجا است).

ابتدا، موجودی کالا به فروش رفته و پس از وصول وجه این فروش، بدهی‌ها پرداخت شود.

۲ نسبت آنی

نسبت جاری، تنها یکی از معیارهای نقدینگی است. هم‌چنین این نسبت، ترکیب دارایی‌های جاری را مورد توجه قرار نمی‌دهد. برای مثال، نسبت جاری این واقعیت را افشا نمی‌کند که ممکن است بخش عمده‌ای از دارایی‌های جاری متشکل از موجودی‌های راكد باشد. قطعاً پرداخت بدهی‌ها مستلزم آن است که

نسبت آنی معیاری از نقدینگی فوری و کوتاه مدت شرکت است. این نسبت از طریق تقسیم جمع وجه نقد، سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت و خالص حساب‌های دریافتنی بر بدهی‌های جاری، محاسبه می‌شود. برای مثال، فرض کنید، دارایی‌های جاری فروشگاه‌های رفاه برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به قرار زیر است.

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه ترازنامه (ارقام میلیون ریال)		
۱۳۸۷	۱۳۸۸	
		دارایی‌های جاری
۱,۵۵۰	۱,۰۰۰	وجه نقد
۷۰۰	۲۰۰	سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت
۱,۸۰۰	۲,۳۰۰	حساب‌های دریافتنی (خالص)
۵,۰۰۰	۶,۲۰۰	موجودی کالا
۴۰۰	۵۰۰	پیش‌پرداخت هزینه‌ها
۹,۴۵۰	۱۰,۲۰۰	کل دارایی‌های جاری

تصویر ۱۴-۱۰

در مقایسه با موجودی کالا و پیش‌پرداخت هزینه‌ها، وجه نقد، سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت و حساب‌های دریافتنی از نقدینگی بسیار بالاتری برخوردار می‌باشند. ممکن است موجودی کالا به سرعت قابل فروش نباشد و نتوان پیش‌پرداخت هزینه‌ها را به سایر افراد

و واحدهای تجاری منتقل کرد. بنابراین، نسبت آنی، نقدینگی فوری شرکت را اندازه‌گیری می‌کند. نسبت آنی فروشگاه‌های رفاه برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به همراه اطلاعات مقایسه‌ای در تصویر ۱۵-۱۰ ارائه شده است.

$$\text{نسبت آنی} = \frac{\text{وجه نقد} + \text{سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت} + \text{خالص حساب‌های دریافتنی}}{\text{بدهی‌های جاری}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)	
۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{۱۰۰۰ + ۲۰۰ + ۲۳۰۰}{۳۴۴۵} = ۱/۰۲$ مرتبه	$\frac{۱۵۵۰ + ۷۰۰ + ۱۸۰۰}{۳۰۳۰} = ۱/۳۴$ مرتبه
۰/۲۹ مرتبه: میانگین صنعت	۰/۸۷ مرتبه: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۱۵-۱۰ نسبت آنی

نسبت آنی فروشگاه‌های رفاه در طی سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است. آیا نسبت آنی به مقدار ۱/۰۲ مرتبه، کافی است؟ این موضوع به صنعت و وضعیت اقتصادی بستگی دارد. در مقایسه با متوسط صنعت (۰/۲۹ مرتبه) و فروشگاه‌های شهروند (۰/۸۷ مرتبه)، رفاه از نظر نقدینگی فوری در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

۳ سرمایه در گردش

تفاوت بین دارایی‌های جاری و بدهی‌های جاری یک شرکت، **خالص سرمایه در گردش** یا سرمایه در گردش نامیده می‌شود. خالص سرمایه در گردش در زمانی که دارایی‌های جاری بیش از بدهی‌های جاری

باشد، مثبت است و هنگامی که بدهی‌های جاری بیش از دارایی‌های جاری است، سرمایه در گردش منفی خواهد بود. براساس تعریف دارایی‌های جاری و بدهی‌های جاری، خالص سرمایه در گردش مثبت به معنی، وجوه نقد مازاد بر مبلغ مورد نیاز برای پرداخت بدهی‌های جاری است. به همین دلیل، معمولاً در شرکت‌های دارای سلامت مالی، خالص سرمایه در گردش مثبت است. خالص سرمایه در گردش اغلب به عنوان میزان نقدینگی کوتاه مدت یک شرکت در نظر گرفته می‌شود و به صورت زیر محاسبه می‌شود:

بدهی‌های جاری - دارایی‌های جاری = سرمایه در گردش

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸

۱۳۸۷

۶۷۵۵ ریال = ۳۴۴۵ - ۱۰۲۰۰

۶۴۲۰ ریال = ۳۰۳۰ - ۹۴۵۰

تصویر ۱۶-۱۰ سرمایه در گردش

از طریق تقسیم خالص فروش‌های نسبی (خالص فروش منهای فروش‌های نقدی) بر میانگین خالص اسناد و حساب‌های دریافتی تجاری، محاسبه می‌شود. در مواردی که نوسانات فصلی عمده‌ای وجود ندارد، میانگین خالص اسناد و حساب‌های دریافتی تجاری را می‌توان از طریق تقسیم جمع مانده‌های ابتدای دوره و پایان دوره این حساب بر عدد ۲، محاسبه کرد^۱.

فرض کنید تمامی فروش‌های فروشگاه‌های رفاه، نسبی است. مانده خالص مطالبات تجاری در ابتدای سال ۱۳۸۷، ۲,۰۰۰ میلیون ریال بوده است. تصویر ۱۶-۱۰ گردش مطالبات فروشگاه‌های رفاه را به همراه اطلاعات مقایسه‌ای، ارائه می‌کند.

خالص سرمایه در گردش شرکت در هر دو سال مثبت است که نشان از توانایی شرکت در ایفای تعهدات کوتاه مدت دارد.

۴ گردش مطالبات تجاری

می‌توان نقدینگی را از طریق سرعت تبدیل دارایی‌های معینی به وجه نقد اندازه‌گیری کرد. برای مثال، از نظر نقدینگی، اسناد و حساب‌های دریافتی تجاری در چه وضعیتی قرار دارند؟ نسبتی که نقدینگی مطالبات تجاری را اندازه‌گیری می‌کند، **گردش مطالبات تجاری** نامیده می‌شود. این نسبت متوسط تعداد دفعات وصول مطالبات تجاری را در طی یک دوره مالی اندازه‌گیری می‌کند. گردش مطالبات تجاری

۱ چنانچه نوسانات فصلی عمده‌ای در مانده حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری وجود دارد، میانگین مطالبات تجاری با استفاده از مانده‌های ماهانه محاسبه می‌شود.

$$\text{خالص فروش نسبه} = \frac{\text{گردش مطالبات}}{\text{میانگین خالص دریافتی های تجاری}}$$

فروشگاه های زنجیره ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{20970}{\left[\frac{1800 + 2300}{2} \right]} = 10/2 \text{ مرتبه}$	$\frac{18375}{\left[\frac{2000 + 1800}{2} \right]} = 9/7 \text{ مرتبه}$
۲۸/۲۳ مرتبه: میانگین صنعت	

تصویر ۱۷-۱۰ گردش دریافتی ها

گردش مطالبات تجاری تقسیم می شود. تحلیل گران اغلب از متوسط دوره وصول مطالبات برای ارزیابی اثربخش بودن خط مشی های اعتباری و وصول مطالبات شرکت استفاده می کنند.

۵ میانگین دوره وصول مطالبات

یک نوع متداول از نسبت گردش مطالبات تجاری، تبدیل این نسبت به میانگین دوره وصول مطالبات در قالب تعداد روز است. به این منظور ۳۶۵ روز بر نسبت

$$\text{نسبت گردش مطالبات} = \frac{365}{\text{دوره وصول مطالبات}}$$

فروشگاه های زنجیره ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{365}{10/2} = 35/78$	$\frac{365}{9/7} = 37/63$
۱۲/۹۳ مرتبه: میانگین صنعت	

تصویر ۱۸-۱۰ دوره وصول مطالبات

موجودی کالا در طی دوره به فروش رفته است را اندازه گیری می کند. هدف این نسبت، اندازه گیری نقدینگی موجودی های کالا است. گردش موجودی کالا از طریق تقسیم بهای تمام شده کالای فروش رفته بر متوسط موجودی کالا محاسبه می شود. در صورتی که نوسانات فصلی با اهمیتی وجود نداشته باشد، می توان از مانده ابتدای دوره و پایان دوره برای محاسبه میانگین موجودی کالا استفاده کرد.

به این ترتیب در سال ۱۳۸۷، نزدیک به ۳۸ روز بین فروش کالا و وصول مطالبات مربوط به آن، فاصله وجود داشته است. این دوره در سال ۱۳۸۸ به ۳۶ روز کاهش یافته است که به معنی بهبود مدیریت مطالبات است. با این وجود، مقایسه این ارقام با متوسط صنعت نشان از وضعیت نه چندان مطلوب شرکت دارد.

۶ گردش موجودی کالا

گردش موجودی کالا، متوسط تعداد دفعاتی که

فروشگاه‌های شهروند (۳/۵ مرتبه) نسبتاً پایین است. به صورت کلی، هرچه گردش موجودی کالا سریع‌تر باشد، وجه نقد کمتری از شرکت در قالب موجودی کالا، راکد می‌ماند و خطر منسوخ شدن موجودی کالا کمتر خواهد بود.

فرض کنید، مانده موجودی کالا فروشگاه‌های رفاه در ابتدای سال ۱۳۸۷، ۴,۵۰۰ میلیون ریال است. گردش موجودی کالا به همراه اطلاعات مقایسه‌ای در تصویر ۱۹-۱۰ ارائه شده است. گردش موجودی کالا در طی سال ۱۳۸۸ اندکی کاهش یافته است. گردش ۲/۳ مرتبه‌ای در مقایسه با متوسط صنعت (۷ مرتبه) و

$$\text{بهای تمام‌شده کالای فروش رفته} = \frac{\text{گردش موجودی کالا}}{\text{میانگین موجودی کالا}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

$\frac{12110}{\frac{5000 + 6200}{2}} = 2/3 \text{ مرتبه}$ ۱۳۸۸ ۷ مرتبه: میانگین صنعت	$\frac{11400}{\frac{4500 + 5000}{2}} = 2/4 \text{ مرتبه}$ ۱۳۸۷ ۳/۵ مرتبه: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۱۹-۱۰ گردش موجودی کالا

(۱۰۴/۳ روز $365 \div 3.4 = 107.3$) نسبتاً بالا است.

نسبت گردش موجودی کالا در صنایع مختلف تفاوت‌های زیادی دارد. برای مثال، فروشگاه‌های زنجیره‌ای دارای گردش موجودی کالای ۱۰ مرتبه‌ای و متوسط دوره ۳۷ روزه می‌باشند. در مقابل، فروشگاه‌های جواهرآلات دارای گردش ۱/۳ مرتبه‌ای و متوسط دوره ۲۸۱ روزه هستند.

۷ دوره گردش موجودی کالا

یک نوع متداول گردش موجودی کالا، **دوره گردش موجودی کالا** است. این نسبت از طریق تقسیم ۳۶۵ روز بر گردش موجودی کالا محاسبه می‌شود. برای مثال، حاصل تقسیم ۳۶۵ روز بر ۲/۳ گردش موجودی کالا، تقریباً ۱۵۹ روز خواهد شد. متوسط دوره ۱۵۹ روزه برای فروش موجودی کالا در مقایسه با متوسط صنعت (۵۲/۱ روز $365 \div 7 = 52.1$) و فروشگاه‌های شهروند

$$\text{نسبت گردش موجودی کالا} = \frac{365}{\text{دوره گردش موجودی کالا}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

$\frac{365}{2/3} = 158/7$ ۱۳۸۸ ۵۲/۱۴ مرتبه: میانگین صنعت	$\frac{365}{2/4} = 152$ ۱۳۸۷

تصویر ۲۰-۱۰ دوره گردش موجودی کالا

نسبت‌های سودآوری

نسبت‌های سودآوری، سود یا موفقیت عملیاتی یک شرکت را برای یک دوره زمانی معین اندازه‌گیری می‌کند. سودآوری یا زیان‌دهی، توانایی شرکت در استقراض و تأمین مالی از طریق انتشار سهام را تحت تأثیر قرار می‌دهد. سودآوری همچنین وضعیت نقدینگی و توانایی رشد شرکت را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. در نتیجه، هر دوی بستانکاران و سرمایه‌گذاران علاقه‌مند به ارزیابی قدرت سودآوری شرکت هستند.

تحلیل‌گران اغلب از سودآوری برای ارزیابی اثر بخش بودن مدیریت عملیات استفاده می‌کنند.

۸ حاشیه سود خالص

حاشیه سود خالص، معیاری از درصد کسب سود خالص به ازای هر ریال فروش خالص است. این نسبت از طریق تقسیم سود خالص بر فروش خالص محاسبه می‌شود. تصویر ۲۱-۱۰ حاشیه سود فروشگاه‌های رفاه را به همراه اطلاعات مقایسه‌ای نشان می‌دهد.

$$\text{سود خالص} \\ \text{فروش خالص} = \text{حاشیه سود خالص}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{2638}{20970} = 12.6\%$	$\frac{2085}{18370} = 11.4\%$
۳/۷٪ میانگین صنعت	۵/۶٪:فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۲۱-۱۰ حاشیه سود خالص

فروش ایجاد شده، با استفاده از هر ریال سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها را نمایش می‌دهد. در صورت نبود عوامل فصلی با اهمیت، می‌توان از مانده ابتدای دوره و پایان دوره کل دارایی‌ها، برای محاسبه میانگین دارایی‌ها استفاده کرد. فرض کنید کل دارایی‌ها در ابتدای سال ۱۳۸۷، ۱۴,۴۶۰ میلیون ریال بوده است، گردش دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به همراه اطلاعات مقایسه‌ای در تصویر ۲۲-۱ ارائه شده است.

فروشگاه‌های رفاه در طی سال ۱۳۸۸ افزایش در حاشیه سود را تجربه کرده است. حاشیه سود این شرکت در مقایسه با متوسط صنعت (۳/۷٪) و فروشگاه‌های شهروند (۵/۶٪) بالا است.

۹ گردش دارایی‌ها

گردش دارایی‌ها، بکارگیری اثربخش دارایی‌های شرکت در ایجاد فروش را اندازه‌گیری می‌کند. گردش دارایی‌ها از طریق تقسیم فروش خالص بر میانگین دارایی‌ها به دست می‌آید. عدد به دست آمده مبلغ

$$\text{فروش خالص} \\ \text{متوسط دارایی‌ها} = \text{گردش دارایی‌ها}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

$\frac{20970}{\left[\frac{18950 + 18350}{2} \right]} = 1/22 \text{ مرتبه}$	$\frac{18370}{\left[\frac{14460 + 15950}{2} \right]} = 1/21 \text{ مرتبه}$

۲/۱۴ مرتبه: میانگین صنعت

۱/۴۷ مرتبه: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۲۲-۱۰ گردش دارایی‌ها

ROA) است. این نسبت از طریق تقسیم سود خالص بر میانگین دارایی‌ها محاسبه می‌شود. بازده دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به همراه اطلاعات مقایسه‌ای در تصویر ۲۳-۱۰ ارائه شده است. بازده دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه در طی سال ۱۳۸۸ بهبود یافته است. بازده ۱۵/۴٪ این فروشگاه در مقایسه با متوسط صنعت ۷/۹٪ و فروشگاه‌های شهروند با ۸/۲٪ بسیار بالا است.

گردش دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد که به ازای هر ریال سرمایه‌گذاری در دارایی، ۱/۲۲ ریال درآمد فروش به دست آمده است. گردش دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه در مقایسه با متوسط صنعت با ۲/۱۴ مرتبه و فروشگاه‌های شهروند با ۱/۴۷ مرتبه نسبتاً پایین است.

۱۰ بازده دارایی‌ها

یک معیار کلی از سودآوری، **بازده دارایی‌ها**

$$\text{سود خالص} \\ \text{میانگین دارایی‌ها} = \text{بازده دارایی‌ها (ROA)}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

$\frac{2638}{\left[\frac{15950 + 18350}{2} \right]} = 15/4 \%$	$\frac{2085}{\left[\frac{14460 + 15950}{2} \right]} = 13/7 \%$

۷/۹٪: میانگین صنعت

۸/۲٪: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۲۳-۱۰ بازده دارایی‌ها

از دیدگاه مالکان اندازه‌گیری می‌کند. این نسبت نشان می‌دهد که شرکت به ازای هر ریال حقوق صاحبان سرمایه، چه مبلغی سود خالص کسب کرده است. بازده

۱۱ بازده حقوق صاحبان سرمایه

یکی دیگر از نسبت‌های سودآوری متداول، بازده حقوق صاحبان سرمایه (ROE) است. این معیار، سودآوری را

میلیون ریال بوده است، تصویر ۲۴-۱۰ این نسبت را برای فروشگاه‌های رفاه در طی سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به همراه اطلاعات مقایسه‌ای نمایش می‌دهد.

حقوق صاحبان سرمایه، از طریق تقسیم سود خالص بر میانگین حقوق صاحبان سرمایه محاسبه می‌شود. با فرض اینکه حقوق صاحبان سرمایه در ابتدای ۱۳۸۷، ۶,۶۷۰

$$\text{بازده حقوق صاحبان سرمایه (ROE)} = \frac{\text{سود خالص}}{\text{میانگین حقوق صاحبان سرمایه}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

$\frac{1388}{\frac{2638}{795 + 1030}} = 29.3\%$ ۱۳۸۸ ۲۶۳۸ ۷۹۵ + ۱۰۳۰ ۲ ۱۹/۲٪: میانگین صنعت	$\frac{1387}{\frac{2085}{6670 + 7950}} = 21.5\%$ ۱۳۸۷ ۲۰۸۵ ۶۶۷۰ + ۷۹۵۰ ۲ ۲۳/۱٪: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۲۴-۱۰ بازده حقوق صاحبان سرمایه

بدهی‌ها به کل دارایی‌ها و دفعات کسب بهره، دو نسبتی هستند که اطلاعاتی در رابطه با توانایی پرداخت بدهی‌ها فراهم می‌آورند.

۱۲ نسبت بدهی‌ها به کل دارایی‌ها

نسبت بدهی‌ها به کل دارایی‌ها، درصدی از دارایی‌ها را اندازه‌گیری می‌کند که با استفاده از وجوه استقراض شده از بستانکاران، خریداری شده‌اند. این نسبت، با تقسیم کل بدهی‌ها (بدهی‌های جاری و بدهی‌های بلندمدت) بر کل دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود. نسبت بدهی‌ها به دارایی‌ها، درجه اهرم مالی شرکت را نشان می‌دهد و هم‌چنین، شاخصی است که توانایی شرکت در تحمل زیان‌ها (بدون آن که آسیبی به حقوق بستانکاران وارد آید) را اندازه‌گیری می‌کند. هرچه درصد بدهی‌ها به کل دارایی‌ها بزرگ‌تر باشد، خطر ناتوانایی شرکت در پرداخت بدهی‌ها در سررسید آن‌ها را افزایش می‌دهد. مقادیر این نسبت در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ برای فروشگاه‌های رفاه به همراه اطلاعات مقایسه‌ای در تصویر ۲۵-۱۰ ارائه شده است.

توجه داشته باشید که، نرخ بازده حقوق صاحبان سرمایه (ROE) فروشگاه‌های رفاه (۲۹/۳٪) به اندازه قابل توجهی بزرگتر از نرخ بازده دارایی‌های این شرکت (۱۵/۴٪) است. دلیل این موضوع آن است که، رفاه به شکل اثربخشی از اهرم استفاده کرده است. اهرم، به این معنی است که نرخ بهره وام‌های شرکت پایین‌تر از نرخ بازده حاصل از سرمایه‌گذاری این وجوه است. اهرم، فروشگاه‌های رفاه را قادر ساخته است تا از وجوه استقراض شده از غیر مالکان، برای افزایش بازده مالکان استفاده کند. مقایسه نرخ بازده دارایی‌ها با نرخ بهره وجوه استقراض شده، سودآوری اهرم را نشان می‌دهد.

نسبت‌های توانایی پرداخت بدهی‌ها

نسبت‌های توانایی پرداخت بدهی‌ها، توانایی یک شرکت را برای ادامه حیات در یک دوره زمانی طولانی اندازه‌گیری می‌کند. بستانکاران بلندمدت و سهام‌داران توجه ویژه‌ای به توانایی شرکت در پرداخت بهره وام‌ها و بازپرداخت اصل وام در سررسید آن‌ها دارند.

$$\text{نسبت بدهی‌ها به کل دارایی‌ها} = \frac{\text{کل بدهی‌ها}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{۸۳۲۰}{۱۸۳۵۰} = ۴۵/۳\%$	$\frac{۸۰۰۰}{۱۵۹۵۰} = ۵۰/۲\%$
۴۰/۱٪ میانگین صنعت	۶۲/۹٪ فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۲۵-۱۰ نسبت بدهی به کل دارایی‌ها

که در سودآوری نوسان دارند، معکوس است.

۱۳ دفعات کسب بهره

دفعات کسب بهره، شاخصی از توانایی شرکت در پرداخت بهره بدهی‌ها است. این نسبت با تقسیم سود قبل از کسر بهره و مالیات بر هزینه بهره محاسبه می‌شود. تصویر ۲۷-۱ این نسبت را برای سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به همراه اطلاعات مقایسه‌ای ارائه می‌کند. توجه داشته باشید که دفعات کسب بهره از سود قبل از کسر بهره و مالیات (EBIT) استفاده می‌کند. EBIT، مبلغ در دسترس برای پوشش بهره را نشان می‌دهد. EBIT فروشگاه‌های شهروند در سال ۱۳۸۸ (۴,۶۸۰ میلیون ریال) از طریق جمع سود خالص قبل از کسر مالیات (۴,۳۲۰ میلیون ریال) و ۳۶۰ میلیون ریال هزینه بهره محاسبه شده است.

نسبت ۴۵/۳ درصدی به این معنی است که بستانکاران (اعتباردهندگان)، ۴۵/۳٪ کل دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه را تأمین کرده‌اند. اندازه نسبت بدهی‌ها به کل دارایی‌های فروشگاه‌های رفاه، بیش‌تر از مقدار این نسبت برای متوسط صنعت (۴۰/۱٪) است، اما، از فروشگاه‌های شهروند (۶۲/۹٪) کمتر است. هرچه مقدار این نسبت کوچک‌تر باشد، حاشیه امنیت بیش‌تری برای اعتباردهندگان وجود دارد. بنابراین، از دیدگاه اعتباردهندگان، اندازه کوچک‌تر نسبت بدهی‌ها به کل دارایی‌ها، مطلوب‌تر است. معمولاً، کفایت این نسبت، به همراه سودآوری شرکت مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. به‌طور کلی، شرکت‌های با سودآوری پایدارتر، نسبت بدهی به کل دارایی‌های بزرگ‌تری دارند. این روند برای شرکت‌هایی

$$\text{سود قبل از کسر بهره و مالیات (EBIT)} = \frac{\text{دفعات کسب بهره}}{\text{هزینه بهره}}$$

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۷
$\frac{۴۶۸۰}{۳۶۰} = ۱۳$	$\frac{۳۸۸۰}{۴۰۵} = ۹/۶$
۱۰/۷ مرتبه: میانگین صنعت	۱۲/۳ مرتبه: فروشگاه‌های شهروند

تصویر ۲۶-۱۰ دفعات کسب بهره

خلاصه نسبت‌ها

در مقایسه با متوسط صنعت (۱۰/۷ مرتبه) و فروشگاه‌های شهروند (۱۲/۳ مرتبه)، فروشگاه‌های رفاه به خوبی توانسته است هزینه بهره را ۱۳ مرتبه پوشش دهد. به صورت خلاصه نشان می‌دهد. جدول ۱-۱۰، نسبت‌های بحث شده در این فصل را

نسبت	فرمول	هدف یا کاربرد
نسبت‌های نقدینگی		
۱ نسبت جاری	دارایی‌های جاری	اندازه‌گیری توانایی پرداخت بدهی‌های کوتاه مدت
۲ نسبت آنی	بدهی‌های جاری وجه نقد + سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت + خالص حساب‌های دریافتی	اندازه‌گیری نقدینگی فوری
۳ سرمایه در گردش	بدهی‌های جاری - دارایی‌های جاری	اندازه‌گیری توانایی پرداخت بدهی‌های کوتاه مدت
۴ گردش مطالبات تجاری	خالص فروش نسبه	اندازه‌گیری نقدینگی مطالبات تجاری
۵ دوره وصول مطالبات	میانگین خالص مطالبات تجاری ۳۶۵	اندازه‌گیری نقدینگی مطالبات تجاری
۶ گردش موجودی کالا	گردش مطالبات تجاری	اندازه‌گیری نقدینگی مطالبات تجاری
۷ دوره گردش موجودی کالا	بهای تمام شده کالای فروش رفته میانگین موجودی کالا ۳۶۵	اندازه‌گیری نقدینگی مطالبات تجاری
۸ حاشیه سود خالص	گردش موجودی کالا	اندازه‌گیری سود خالص ایجاد شده در نتیجه هر ریال فروش
۹ گردش دارایی‌ها	سود خالص فروش خالص	اندازه‌گیری استفاده اثربخش از دارایی‌ها در ایجاد فروش
۱۰ بازده دارایی‌ها (ROA)	فروش خالص متوسط دارایی‌ها	اندازه‌گیری سودآوری کلی دارایی‌ها
۱۱ بازده سرمایه (ROE)	سود خالص سود خالص	اندازه‌گیری سودآوری سرمایه‌گذاری مالکان
نسبت‌های توانایی پرداخت بدهی‌ها		
۱۲ بدهی‌ها به کل دارایی‌ها	سود خالص میانگین حقوق صاحبان سرمایه	اندازه‌گیری درصد کل دارایی‌هایی که توسط بستانکاران تأمین مالی شده‌اند
۱۳ دفعات کسب بهره	کل بدهی‌ها کل دارایی‌ها	اندازه‌گیری توانایی پرداخت بدهی‌ها در موعد مقرر
	سود قبل از کسر بهره و مالیات (EBIT) هزینه بهره	

صورت‌های مالی شرکت کاله برای سال‌های مالی منتهی به ۲۹ اسفند ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ ارائه شده است:

شرکت کاله		
صورت سود و زیان		
برای سال منتهی به ۲۹ اسفند (ارقام میلیون ریال)		
۱۳۸۹	۱۳۹۰	
۵۷,۹۰۴	۶۳,۳۶۳	درآمدها
		بهای تمام شده و هزینه‌ها
۱۴,۷۶۳	۱۶,۱۷۴	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۳۶,۷۹۰	۴۰,۰۷۶	هزینه‌های فروش و اداری
۲۷۱	۱۳۹	هزینه بهره
(۵۱,۸۲۴)	(۵۶۳۸۹)	کل بهای تمام شده و هزینه‌ها
۶,۰۸۰	۶,۹۷۴	سود قبل از کسر مالیات
(۲,۳۲۶)	(۲,۹۱۳)	مالیات بر درآمد
۳,۷۵۴	۴,۰۶۱	سود خالص

شرکت کاله		
ترازنامه ۲۹ اسفند (ارقام میلیون ریال)		
۱۳۸۹	۱۳۹۰	
		دارایی‌ها
		دارایی‌های جاری
۶,۱۱۶	۵,۵۳۳	وجه نقد
۶,۶۴۹	۷,۷۶۶	حساب‌های دریافتی (خالص)
۶,۵۳۵	۷,۶۸۳	موجودی کالا
۲,۶۹۲	۲,۰۴۴	پیش پرداخت هزینه‌ها
۲۱,۹۹۲	۲۳,۰۲۶	کل دارایی‌های جاری
۶,۴۷۰	۶,۹۴۲	دارایی‌های ثابت مشهود (خالص)
۱۲۶	۱۲۳	سرمایه‌گذاری‌ها
۸,۴۹۳	۸,۷۶۷	دارایی‌های ثابت نامشهود و سایر دارایی‌ها
۳۷,۰۸۱	۳۸,۸۵۸	کل دارایی‌ها
		بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه
۱۳,۲۲۰	۱۴,۹۷۷	بدهی‌های جاری
۶,۳۷۱	۶,۷۹۵	بدهی‌های بلندمدت
۱۷,۴۹۰	۱۷,۰۸۶	حقوق صاحبان سرمایه
۳۷,۰۸۱	۳۸,۸۵۸	کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه

برای سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰، نسبت‌های زیر را محاسبه کنید.

الف. نسبت جاری.

ب. گردش موجودی کالا (موجودی کالای ابتدای ۱۳۸۹، ۵,۹۹۰ میلیون ریال بوده است).

ج. نسبت حاشیه سود.

د. بازده دارایی‌ها (دارایی‌ها در ابتدای ۱۳۸۹، ۳۳,۴۹۹ میلیون ریال بوده است).

ه. بازده حقوق صاحبان سرمایه (حقوق صاحبان سرمایه در ابتدای ۱۳۸۹، ۱۷,۹۵۹ میلیون ریال بوده است).

و. بدهی‌ها به کل دارایی‌ها

ز. دفعات کسب بهره

پاسخ:

۱۳۸۹	۱۳۹۰	
		(الف) نسبت جاری
	۱/۵ مرتبه	$23026 \div 14977$
۱/۷ مرتبه		$21992 \div 13220$
		(ب) گردش موجودی کالا
	۲/۳ مرتبه	$16174 \div [(7683 + 6535) \div 2]$
۲/۴ مرتبه		$14763 \div [(6535 + 5990) \div 2]$
		(ج) حاشیه سود
	۶/۴٪	$4061 \div 63363$
۶/۵٪		$3754 \div 57904$
		(د) بازده دارایی‌ها
	۱۰/۷٪	$4061 \div [(38858 + 37081) \div 2]$
۱۰/۶٪		$3754 \div [(37081 + 33499) \div 2]$
		(ه) بازده حقوق صاحبان سرمایه
	۲۳/۵٪	$4061 \div [(17086 + 17490) \div 2]$
۲۱/۲٪		$3754 \div [(17490 + 17959) \div 2]$
		(و) بدهی‌ها به کل دارایی‌ها
	۵۶٪	$(14977 + 6795) \div 38858$
۵۲/۸٪		$(13220 + 6371) \div 37081$
		(ز) دفعات کسب بهره
	۵۱/۲ مرتبه	$(4061 + 2913 + 139) \div 139$
۲۳/۴ مرتبه		$(3754 + 2326 + 271) \div 271$

۱ مقایسه داده‌های متعلق به یک شرکت، نمونه‌ای از این مبنای مقایسه است:

الف. متوسط‌های صنعت

ب. درون شرکتی

ج. بین شرکتی

د. ب و ج

۲ در تجزیه و تحلیل افقی، هر قلم به عنوان درصدی از ..... بیان می‌شود.

الف. مبلغ سود خالص

ب. مبلغ حقوق صاحبان سهام

ج. مبلغ کل دارایی‌ها

د. مبلغ سال مبنا

۳ در تجزیه و تحلیل عمودی؛ مبلغ مبنا برای هزینه استهلاک معمولاً ..... است.

الف. فروش خالص

ب. هزینه استهلاک در سال گذشته

ج. سود ناخالص

د. دارایی‌های ثابت

۴ شرکت سامی برای سال‌های ۱۳۸۶، ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ فروش خالص خود را به ترتیب، ۳,۰۰۰ میلیون ریال، ۳,۳۰۰

میلیون ریال و ۳,۶۰۰ میلیون ریال گزارش کرده است، اگر سال ۱۳۸۸، سال مبنا باشد، درصد روند برای سال ۱۳۸۸ چه

رقمی است؟

الف. ۷۷٪

ب. ۱۰۸٪

ج. ۱۲۰٪

د. ۱۳۰٪

۵ کدام یک از معیارهای زیر برای ارزیابی توان پرداخت بدهی‌های جاری شرکت بکار می‌رود؟

الف. نسبت آنی

ب. نسبت جاری

ج. الف و ب

د. هیچ کدام

۶ یک معیار سودمند در ارزیابی کارایی مدیریت موجودی کالا، عبارت است از:

الف. گردش موجودی کالا

ب. میانگین تعداد روزهای فروش موجودی

ج. الف و ب

د. هیچ کدام

با استفاده از اطلاعات زیر پرسش‌های ۱۱-۷ را پاسخ دهید (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۴۸۰	۵۴۰	موجودی کالا
۱,۰۶۰	۸۱۰	دارایی‌های جاری
۳,۲۶۰	۳,۸۲۰	کل دارایی‌ها
۳۶۰	۲۷۰	بدهی‌های جاری
۲,۳۸۰	۲,۸۰۰	حقوق سرمایه
۶,۹۷۰	۷,۸۴۰	فروش خالص
۲,۷۷۰	۳,۰۶۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۹۰۰	۱,۳۴۰	سود خالص
۱۸۰	۲۲۰	هزینه مالیات
۱۲۰	۱۲۰	هزینه بهره
۳۰۰	۳۵۰	برداشت
۸۸۰	۱,۰۲۰	کل بدهی‌ها

۷ تعداد روزهای فروش موجودی کالا را محاسبه کنید.

د. ۲۴ روز

ج. ۶ روز

ب. ۶۰/۸ روز

الف. ۶۴/۴ روز

۸ نسبت جاری را برای سال ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

د. ۳/۷۵

ج. ۰/۸۰

ب. ۳۰۱

الف. ۱/۲۶

۹ حاشیه سود سال ۱۳۸۹ را محاسبه کنید.

الف. ۱۷/۱٪   ب. ۱۸/۱٪   ج. ۳۷/۹٪   د. ۵/۹۰٪

۱۰ نسبت بازده حقوق صاحبان سرمایه را برای سال ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

الف. ۴۷/۹٪   ب. ۵۱/۷٪   ج. ۴۰/۷٪   د. ۴۴۰٪

۱۱ تعداد دفعات کسب بهره را برای سال ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

الف. ۱۲/۲ مرتبه   ب. ۶۵/۳ مرتبه   ج. ۱۴ مرتبه   د. ۱۳ مرتبه

سؤالات

۱ الف این اعتقاد وجود دارد که تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بر دو ویژگی شرکت تمرکز دارد: نقدینگی و سودآوری. آیا با این عقیده موافق هستید؟ توضیح دهید.

ب آیا بستانکاران کوتاه‌مدت، بستانکاران بلندمدت و سهام‌داران نیز به همین ویژگی‌ها توجه دارند؟ توضیح دهید.

۲ الف تفاوت مبنای مقایسه زیر را توضیح دهید: (۱) درون شرکتی (۲) میانگین‌های صنعت و (۳) بین شرکتی
ب مزایای اصلی استفاده از این سه مبنای مقایسه را بیان کنید.

۳ دو روش متداول تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، تجزیه و تحلیل افقی و تجزیه و تحلیل عمودی است. تفاوت‌های بین این دو روش را توضیح دهید.

۴ الف اگر سود خالص شرکت میلاد در سال ۱۳۸۹، ۳,۶۰۰ میلیون ریال باشد و در سال ۱۳۹۰، ۲۴/۵٪ افزایش در سود خالص داشته باشد، سود خالص ۱۳۹۰ چه مبلغی است؟

ب اگر از هر ۱۰۰ ریال فروش خالص، ۶ ریال سود خالص باشد، درآمد سال ۱۳۸۹ چه مبلغی است؟

۵ نسبت مالی چیست؟ تفاوت روش‌های بیان رابطه بین دو مبلغ چیست؟ یک نسبت چه اطلاعاتی فراهم می‌آورد؟

۶ نسبت‌های اصلی سودمند در ارزیابی (الف) نقدینگی و (ب) توان پرداخت بدهی‌ها کدامند؟

۷ هر دسته از نسبت‌های زیر چه چیزی را اندازه‌گیری می‌کند؟

الف نسبت‌های سودآوری

ب نسبت‌های نقدینگی

ج نسبت‌های توان پرداخت بدهی‌ها

۸ چه تفاوتی بین نسبت جاری و نسبت آنی وجود دارد؟

۹ گردش مطالبات شرکت دانایی $4/5$ مرتبه است. متوسط صنعت $12/5$ مرتبه است. آیا شرکت دانایی در وصول مطالبات خود دچار مشکل است؟

۱۰ کدام نسبت‌ها باید در کمک به پاسخ پرسش‌های زیر استفاده شوند؟

الف کارایی شرکت در استفاده از دارایی‌ها در ایجاد درآمد چگونه است؟

ب موجودی کالا چقدر به فروش نزدیک است؟

ج بابت هر ریال سرمایه‌گذاری توسط مالکان چه مبلغی سود خالص کسب شده است؟

د آیا شرکت می‌تواند در موعد مقرر بهره وام‌های خود را پرداخت کند؟

۱۱ باثابت در نظر گرفتن تمامی عوامل، نشان دهید که هر یک از تغییرات زیر درباره شرکت، معمولاً علامت خوبی است یا علامت بد؟

الف افزایش در حاشیه سود

ب کاهش در گردش موجودی کالا

ج افزایش در نسبت جاری

د افزایش سرمایه در گردش

۱۲ بازده دارایی‌ها شرکت ثمین $7/6\%$ است. در طی همین سال بازده حقوق صاحبان سرمایه $12/8\%$ بوده است. چه توضیحی برای تفاوت بین این دو نرخ وجود دارد؟

۱۳ در هر یک از موارد زیر دو نسبت مالی با اهمیت را نام ببرید.

الف یک صندوق بازنشستگی درصد خرید اوراق قرضه ۲۰ ساله است.

ب یک بانک قصد اعطای وام کوتاه‌مدت دارد.

۱۴ الف معنی اهرم چیست؟ ب چگونه می‌توان اهرم را تعیین کرد؟

ت ۱-۱ داده‌های زیر مربوط به شرکت حیدری است (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۲,۴۰۰	۲,۳۰۰	۲,۰۰۰	دارایی‌های جاری
۱,۸۴۰	۱,۶۸۰	۱,۶۰۰	بدهی‌های جاری
۶,۲۰۰	۶,۰۰۰	۵,۰۰۰	کل دارایی‌ها

خواسته‌ها

الف ۳ ابزار تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی را مشخص و تشریح کنید.

ب هر سه نوع تجزیه و تحلیل را بر روی داده‌های شرکت حیدری انجام دهید.

ت ۱-۲ با استفاده از داده‌های زیر، تجزیه و تحلیل افقی را انجام دهید.

۲۹ اسفند ۱۳۸۸	۲۹ اسفند ۱۳۸۹	
۴,۰۰۰	۵,۲۰۰	حساب‌های دریافتی
۶,۰۰۰	۴,۸۰۰	موجودی کالا
۲۵,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	کل دارایی‌ها

ت ۱-۳ با استفاده از اطلاعات ت ۱-۲، تجزیه و تحلیل عمودی را انجام دهید.

ت ۱-۴ سود خالص ۵,۰۰۰ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸، ۴,۵۰۰ میلیون ریال در سال ۱۳۸۹ و ۵,۲۲۰ میلیون ریال در سال ۱۳۹۰ بوده است. درصد تغییرات از (الف) سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۸۹ و (ب) از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۰ چقدر است؟

ت ۱-۵ اگر سود خالص شرکت هدایتی در سال ۱۳۹۰، ۵,۸۵۰ میلیون ریال باشد و در طی سال ۱۳۸۹، ۳۰ درصد افزایش در سود خالص را تجربه کرده باشد، سود خالص ۱۳۸۹ چه مبلغی است؟

ت ۱-۶ تجزیه و تحلیل افقی (تحلیل روند) فروش، بهای تمام شده کالای فروش رفته و هزینه‌های شرکت صانعی در ادامه آمده است.

۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	تجزیه و تحلیل افقی
%۱۰۰	%۱۰۶/۸	%۹۶/۲	فروش
%۱۰۰	%۹۷	%۱۰۲	بهای تمام شده کالای فروش رفته
%۱۰۰	%۹۸/۴	%۱۰۹/۶	کل دارایی‌ها

در طی این دوره سه ساله، سود خالص شرکت صنعتی، افزایش داشته است، کاهش داشته است یا تغییری نکرده است؟ محاسبات خود را ارائه دهید.

ت ۷-۱۰ تجزیه و تحلیل عمودی (هم‌مقیاس) شرکت ملکوتی برای فروش، بهای تمام شده کالای فروش رفته و هزینه‌ها در زیر آمده است.

۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	تجزیه و تحلیل عمودی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فروش
۶۴/۵	۶۲/۴	۵۹/۲	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۲۷/۵	۲۵/۶	۲۵	کل هزینه‌ها

در طی این دوره سه ساله، سود خالص شرکت ملکوتی افزایش داشته است، کاهش داشته است یا تغییری نکرده است؟ محاسبات خود را ارائه کنید.

ت ۸-۱۰ برخی اقلام ترازنامه شرکت پرواز به شرح زیر است.

شرکت پرواز	
(میلیون ریال)	
۸۰,۴۱۰	وجه نقد
۴۹,۴۷۰	سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت
۱۲۵,۴۵۰	حساب‌های دریافتی
۱۴۸,۱۴۰	موجودی‌ها
<u>۵۵,۷۱۰</u>	سایر دارایی‌های جاری
<u>۴۵۹,۱۸۰</u>	کل دارایی‌های جاری
<u>۴۰۶,۴۴۰</u>	کل بدهی‌های جاری

الف. سرمایه در گردش ب. نسبت جاری، ج. نسبت آبی و د. سرمایه در گردش را محاسبه کنید.

ت ۹-۱۰ سود خالص شرکت لادن در سال ۲۰۱۰، ۱۱/۴۴ میلیون دلار و درآمد خالص ۸۰ میلیون دلار است. دارایی‌های این شرکت ۱۴ میلیون در ابتدای سال و ۱۸ میلیون دلار در پایان سال بوده است. (الف) گردش دارایی‌ها و (ب) حاشیه سود شرکت لادن چه مقدار است؟

ت ۱۰-۱۰ داده‌های زیر از صورت‌های مالی شرکت مرادی استخراج شده است (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۹	۱۳۹۰	
۵,۲۰۰	۵,۵۰۰	خالص حساب‌های دریافتی در پایان سال
۳۱,۰۰۰	۲۹,۶۰۰	خالص فروش نسبه

الف برای هر یک از این سال‌ها (۱) گردش مطالبات و (۲) متوسط دوره وصول مطالبات را محاسبه کنید. در پایان سال ۱۳۸۸ خالص حساب‌های دریافتی ۴,۸۰۰ میلیون ریال بوده است.

ب با توجه به این اطلاعات، مدیریت حساب‌های دریافتی این شرکت را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

ت ۱۱-۱۰ اطلاعات زیر از صورت سود و زیان شرکت ارشک استخراج شده است. (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۹	۱۳۹۰	
۶۲,۴۰۰	۶۴,۲۰۰	فروش
۸,۶۰۰	۹,۸۰۰	موجودی کالا در ابتدای دوره
۴۶,۶۱۰	۴۳,۴۰۰	خرید
۹,۸۰۰	۱۰,۲۰۰	موجودی کالا در پایان دوره

الف برای هر یک از این سال‌ها (۱) گردش موجودی کالا و (۲) متوسط تعداد روزهای فروش موجودی کالا را محاسبه کنید.

ب در رابطه با مدیریت موجودی‌ها در این شرکت چه ارزیابی دارید؟

ت ۱۲-۱۰ اطلاعات مالی شرکت ونوس ارائه شده است (ارقام میلیون ریال).

۱۳۸۸/۱۲/۲۹	۱۳۸۹/۱۲/۲۹	
۱,۰۰۰	۱,۲۵۰	دارایی‌های جاری
۳,۳۰۰	۳,۹۶۰	خالص دارایی‌های ثابت مشهود
۷۰۰	۹۱۰	بدهی‌های جاری
۹۵۰	۱,۳۳۰	بدهی‌های بلندمدت
۲,۶۵۰	۲,۹۷۰	سرمایه

خواسته

جدولی تهیه کنید که با استفاده از ارقام سال ۱۳۸۸ به عنوان سال مبنا تحلیل افقی را برای سال ۱۳۸۹ نشان دهد.

ت ۱۰-۱۳ داده‌های عملیاتی شرکت گلایل ارائه شده است (ارقام میلیون ریال)

۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۶,۰۰۰	۷,۵۰۰	فروش
۳,۹۰۰	۴,۶۵۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۷۲۰	۱,۲۰۰	هزینه‌های فروش
۵۴۰	۶۰۰	هزینه‌های اداری
۲۴۰	۳۳۰	مالیات بر درآمد
۶۰۰	۷۲۰	سود خالص

خواسته

تجزیه و تحلیل عمودی سال های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ شرکت گلایل را ارائه دهید.

ت ۱۰-۱۴ ترازنامه فشرده مقایسه‌ای شرکت کنارد در زیر ارائه شده است.

شرکت کنارد		
ترازنامه فشرده مقایسه‌ای		
۲۹ اسفند (میلیون ریال)		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	دارایی‌ها
۸۰۰	۷۴۰	دارایی‌های جاری
۹۰۰	۹۹۰	دارایی‌های ثابت مشهود
۴۰۰	۲۷۰	دارایی‌های ثابت نامشهود
<u>۲,۱۰۰</u>	<u>۲,۰۰۰</u>	کل دارایی‌ها
		بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه
۴۸۰	۴۲۰	بدهی‌های جاری
۱,۵۰۰	۱,۴۳۰	بدهی‌های بلندمدت
۱۲۰	۱۵۰	حقوق صاحبان سرمایه
<u>۲,۱۰۰</u>	<u>۲,۰۰۰</u>	کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه

خواسته‌ها

الف با استفاده از ارقام سال ۱۳۸۸ به‌عنوان سال مبنا، تجزیه و تحلیل افقی را برای سال ۱۳۸۹ انجام دهید.
ب تجزیه و تحلیل عمودی را برای سال ۱۳۸۹ تهیه کنید.

ت ۱۵-۱۰ شرکت اتکا به‌عنوان فروشگاه‌های زنجیره‌ای فعالیت می‌کند. برخی اقلام منتخب این شرکت برای سال ۱۳۸۹ ارائه شده است.

شرکت اتکا		
ترازنامه (میلیون ریال)		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
انتهای سال	ابتدای سال	
۴,۰۳۰	۳,۵۸۰	وجه نقد و معادل وجه نقد
۶,۸۴۰	۱۷,۸۸۰	خالص حساب‌های دریافتنی
۹,۹۷۰	۹,۵۶۰	موجودی کالا
۶۱۰	۷۸۰	پیش‌پرداخت هزینه‌ها
۵,۹۷۰	۱,۸۱۰	سایر دارایی‌های جاری
۲۷,۴۲۰	۳۳,۶۱۰	کل دارایی‌های جاری
۱۴,۳۳۰	۱۶,۳۵۰	کل بدهی‌های جاری

برای این سال، فروش خالص ۸۸,۲۸۰ میلیارد ریال و بهای تمام شده کالای فروش رفته ۵۵,۲۶۰ میلیارد ریال بوده است.

خواسته‌ها

الف محاسبه چهار نسبت نقدینگی در پایان سال

ب نقدینگی شرکت اتکا را با شرکت‌های رفاه و شهروند (در متن فصل) مقایسه کنید.

ت ۱۶-۱۰ رویدادهای زیر در طی خرداد ماه ۱۳۸۹، دارایی‌ها و بدهی‌های جاری شرکت سروش را تحت تأثیر قرار داده است.

۱۵۰ میلیون ریال از حساب‌های دریافتنی وصول شد.	۳/۳
تجهیزاتی به ارزش ۲۸۰ میلیون ریال به صورت نقدی خریداری شد.	۷
مبلغ ۳۰ میلیون ریال به‌عنوان حق بیمه سه ساله پرداخت شد.	۱۱
مبلغ ۱۲۰ میلیون ریال از حساب‌های پرداختنی به صورت نقدی تسویه شد.	۱۴

اطلاعات اضافی

- ۱ در ابتدای خرداد ماه، دارایی‌های جاری ۱,۳۰۰ میلیون ریال و بدهی‌های جاری ۵۰۰ میلیون ریال بوده است.
 ۲ در ابتدای خرداد ماه، دارایی‌های جاری شامل ۱۵۰ میلیون ریال موجودی کالا و ۲۰ میلیون پیش پرداخت هزینه بوده است.

خواسته‌ها

- الف نسبت جاری را در ابتدای ماه و در هنگام انجام هر رویدادی محاسبه کنید.
 ب نسبت آنی را در ابتدای ماه و در هنگام انجام هر رویداد محاسبه کنید.
 ج سرمایه در گردش را در ابتدای ماه و در هنگام انجام هر رویداد محاسبه کنید.

ت ۱۷-۱۰ شرکت بینالود اقلام اطلاعات زیر را برای ترازنامه خود نشان داده است.

شرکت بینالود		
ترازنامه (میلیون ریال)		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۳۰۰	۱۵۰	وجه نقد
۶۰۰	۷۰۰	خالص مطالبات
۵۰۰	۶۰۰	موجودی‌ها
۱۸۰۰	۲۰۰۰	دارایی‌های ثابت مشهود
<u>۳۲۰۰</u>	<u>۳۴۵۰</u>	
۶۰۰	۵۰۰	حساب‌های پرداختی
۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	اوراق مشارکت (۱۵٪)
۱۶۰۰	۱۹۵۰	سرمایه
<u>۳۲۰۰</u>	<u>۳۴۵۰</u>	

اطلاعات اضافی برای سال ۱۳۸۹

- ۱ سود خالص ۲۵۰ میلیون ریال است.
 ۲ فروش نسبه ۴,۱۰۰ میلیون است. برگشت از فروش و تخفیفات ۲۰۰ میلیون ریال است.
 ۳ بهای تمام شده کالای فروش رفته ۱,۹۸۰ میلیون ریال است.
 ۴ ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول ۲۵ میلیون ریال برای سال ۱۳۸۹ و ۲۰ میلیون ریال برای سال ۱۳۸۸ است.

خواسته‌ها

نسبت‌های زیر را برای پایان سال ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

- الف. سرمایه در گردش   ب. نسبت آنی   ج. گردش مطالبات   د. گردش موجودی کالا

ت ۱۸-۱۰ داده‌های منتخب شرکت ساعدی در زیر ارائه شده است. تمامی اقلام مربوط به ۲۹ اسفند ۱۳۸۹ است.

ت ۱۸-۱۰ داده‌های منتخب شرکت ساعدی در زیر ارائه شده است. تمامی اقلام مربوط به ۲۹ اسفند ۱۳۸۹ است.

شرکت ساعدی (میلیون ریال)		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۷,۲۰۰	۷,۶۰۰	فروش خالص
۴,۴۰۰	۴,۸۰۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۵۰	۷۰	هزینه بهره
۴۲۰	۵۰۰	سود خالص
۱,۰۰۰	۱,۲۰۰	حساب‌های دریافتی
۷۵۰	۸۵۰	موجودی کالا
۵,۰۰۰	۵,۸۰۰	کل دارایی‌ها
۳,۲۵۰	۴,۳۰۰	کل حقوق سرمایه

خواسته‌ها

نسبت‌های زیر را برای سال ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

الف حاشیه سود   ب گردش دارایی‌ها   ج بازده دارایی‌ها   د بازده حقوق صاحبان سرمایه

ت ۱۹-۱۰ شرکت رئیسی در اثر آتش‌سوزی بخشی از اطلاعات مالی خود را در پایان سال ۱۳۸۹ از دست داد. اطلاعات زیر در دسترس است. (ارقام میلیون ریال)

شرکت رئیسی (میلیون ریال)		
۲۹ اسفند ۱۳۸۸	۲۹ اسفند ۱۳۸۹	
۱۰۰	۳۰۰	وجه نقد
۱,۲۶۰	۷۲۵	خالص دریافتی‌ها
۱,۸۰۰	۲,۰۰۰	موجودی کالا
۹۰۰	۵۰۰	حساب‌های پرداختی
۶۰۰	۳۰۰	اسناد پرداختی
۵,۰۱۰	۵,۱۳۵	سرمایه

اطلاعات اضافی

- ۱ گردش موجودی کالا ۳/۵ مرتبه است.
- ۲ بازده حقوق صاحبان سرمایه ۲۴ درصد است.
- ۳ گردش حساب‌های دریافتی ۸/۸ مرتبه است.

۴ بازده دارایی‌ها ۲۰ درصد است.

۵ کل دارایی‌ها در ۲۹ اسفند ۱۳۸۸، ۶۰۵۰ میلیون ریال است.

خواسته‌ها

موارد زیر را برای شرکت رئیسی محاسبه کنید.

ب خالص فروش (نسیه) برای سال ۱۳۸۹

الف بهای تمام شده کالای فروش رفته

د کل دارایی‌ها در ۲۹ اسفند ۱۳۸۹

ج سود خالص برای سال ۱۳۸۹

ت ۲۰-۱۰ اطلاعات مقایسه‌ای شرکت اسماعیلی در زیر ارائه شده است.

شرکت اسماعیلی		
ترازنامه (ارقام میلیارد ریال)		
۲۹ اسفند		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۳۷	۴۳	وجه نقد
۲۳۴	۲۱۲	حساب‌های دریافتی
۷۰	۱۰۰	موجودی کالا
۲۶۰	۲۰۰	زمین
۷۰۰	۷۰۰	ساختمان
(۱۰۰)	(۱۵۰)	استهلاک انباشته
<u>۱,۲۰۱</u>	<u>۱,۱۰۵</u>	کل
۳۱۱	۱۲۳/۷	حساب‌های پرداختی
۶۹۰	۷۵۰	سهام عادی
۲۰۰	۲۳۱/۳	سود انباشته
<u>۱,۲۰۱</u>	<u>۱,۱۰۵</u>	کل

صورت سود و زیان سال ۱۳۸۹ شرکت اسماعیلی شامل، ۱۰۰۰ میلیون ریال فروش خالص، بهای تمام شده ۶۰۰ میلیون ریال و سود خالص ۱۵۰ میلیون ریال است.

خواسته‌ها

نسبت‌های زیر را برای سال‌های ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

الف نسبت جاری	ب نسبت آنی	ج گردش مطالبات	د گردش موجودی کالا
ه حاشیه سود	و گردش دارایی‌ها	ز بازده دارایی‌ها	ح بازده حقوق صاحبان سرمایه
ط نسبت بدهی به کل دارایی‌ها		ی سرمایه در گردش	

م ۱-۱۰ ارقام مقایسه‌ای شرکت دانش و شرکت مادر در ادامه نمایش داده شده است.

شرکت مادر		شرکت دانش		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	
	۳۳۹,۰۳۸		۱,۵۴۹,۰۳۵	فروش خالص
	۲۴۱,۰۰۰		۱,۰۸۰,۴۹۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
	۷۹,۰۰۰		۳۰۲,۲۷۵	هزینه‌های عملیاتی
	۲,۲۵۲		۸,۹۸۰	هزینه سود تضمین شده
	۶,۶۵۰		۵۴,۵۰۰	مالیات بر درآمد
۷۹,۴۶۷	۸۳,۳۳۶	۳۱۲,۴۱۰	۳۲۵,۹۷۵	دارایی‌های جاری
۱۲۵,۸۱۲	۱۳۹,۷۲۸	۵۰۰,۰۰۰	۵۲۱,۳۱۰	خالص دارایی‌های ثابت مشهود
۳۰,۲۸۱	۳۵,۳۴۸	۷۵,۸۱۵	۶۵,۳۲۵	بدهی‌های جاری
۲۵,۰۰۰	۲۹,۶۲۰	۹۰,۰۰۰	۱۰۸,۵۰۰	بدهی‌های بلندمدت
۱۴۹,۹۹۸	۱۵۸,۰۹۶	۵۴۶,۵۹۵	۶۷۳,۴۶۰	سرمایه

خواسته‌ها

الف تهیه تجزیه و تحلیل عمودی صورت سود و زیان این دو شرکت برای سال ۱۳۸۹ ب با مقایسه این دو شرکت، در رابطه با سودآوری آن‌ها اظهار نظر کنید.

م ۲-۱۰ صورت‌های مالی مقایسه‌ای شرکت ویلا در زیر ارائه شده است.

تمامی فروش‌ها نسیه بوده است. در پایان سال ۱۳۸۹ و ۱۳۸۸، ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول به ترتیب ۳,۲۰۰ و ۳,۰۰۰ بوده است.

خواسته‌ها

نسبت‌های زیر را برای سال ۱۳۸۹ محاسبه کنید.

- الف بازده حقوق صاحبان سرمایه (ROE) و گردش موجودی‌ها
- ب بازده دارایی‌ها (ROA) ز دفعات کسب بهره
- ج نسبت جاری ح گردش دارایی‌ها
- د نسبت آنی ط بدهی‌ها به کل دارایی‌ها
- ه گردش مطالبات

شرکت ویلا
صورت سود و زیان
برای سال‌های منتهی به ۲۹ اسفند

۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۱,۷۵۰,۵۰۰	۱,۸۱۸,۵۰۰	فروش خالص
۹۹۶,۰۰۰	۱,۰۱۱,۵۰۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۷۵۴,۵۰۰	۸۰۷,۰۰۰	سود ناخالص
۴۷۹,۰۰۰	۵۱۶,۰۰۰	هزینه‌های فروش و اداری
۲۷۵,۵۰۰	۲۹۱,۰۰۰	سود عملیاتی
		سایر درآمدها و هزینه‌ها
۱۴,۰۰۰	۱۸,۰۰۰	هزینه بهره
۲۶۱,۵۰۰	۲۷۳,۰۰۰	سود قبل از کسر مالیات
۷۷,۰۰۰	۸۱,۰۰۰	مالیات
<u>۱۸۴,۵۰۰</u>	<u>۱۹۲,۰۰۰</u>	سود خالص

شرکت ویلا
ترازنامه
۲۹ اسفند

۱۳۸۸	۱۳۸۹	دارایی‌ها
		دارایی‌های جاری
۶۴,۲۰۰	۶۰,۱۰۰	وجه نقد
۵۰,۰۰۰	۶۹,۰۰۰	سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت
۱۰۲,۸۰۰	۱۱۷,۸۰۰	خالص حساب‌های دریافتی
۱۱۵,۵۰۰	۱۲۳,۰۰۰	موجودی کالا
۳۳۲,۵۰۰	۳۶۹,۹۰۰	کل دارایی‌های جاری
۵۲۰,۳۰۰	۶۰۰,۳۰۰	خالص دارایی‌های ثابت مشهود
<u>۸۵۲,۸۰۰</u>	<u>۹۷۰,۲۰۰</u>	کل دارایی‌ها
		بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه
		بدهی‌های جاری
۱۴۵,۴۰۰	۱۶۰,۰۰۰	حساب‌های پرداختی
۴۲,۰۰۰	۴۳,۵۰۰	مالیات پرداختی
۱۸۷,۴۰۰	۲۰۳,۵۰۰	کل بدهی‌های جاری
۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	اوراق مشارکت پرداختی
<u>۳۸۷,۴۰۰</u>	<u>۴۰۳,۵۰۰</u>	کل بدهی‌ها
		حقوق صاحبان سرمایه
۴۶۵,۴۰۰	۵۶۶,۷۰۰	سرمایه
<u>۸۵۲,۸۰۰</u>	<u>۲۰۰,۰۰۰</u>	کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه

م ۱۰-۳ ترازنامه صورت سود و زیان فشرده شرکت فراز برای سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ در زیر ارائه شده است.

شرکت فراز		
ترازنامه (میلیون ریال)		
۲۹ اسفند		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
		دارایی‌های جاری
۳,۶۰۰	۳,۳۰۰	وجه نقد و معادل وجه نقد
۴,۰۰۰	۴,۷۰۰	خالص حساب‌های دریافتی
۳,۹۰۰	۴,۶۰۰	موجودی کالا
۱,۶۰۰	۱,۲۰۰	پیش‌پرداخت هزینه‌ها
۱۳,۱۰۰	۱۳,۸۰۰	کل دارایی‌های جاری
۳,۸۰۰	۴,۲۰۰	دارایی‌های ثابت مشهود
۱۰۰	۱۰۰	سرمایه‌گذاری‌ها
۵,۱۰۰	۵,۳۰۰	دارایی‌های ثابت نامشهود و سایر دارایی‌ها
۲۲,۱۰۰	۲۳,۴۰۰	کل دارایی‌ها
۷,۹۰۰	۹,۰۰۰	بدهی‌های جاری
۳,۸۰۰	۴,۱۰۰	بدهی‌های بلندمدت
۱۰,۴۰۰	۱۰,۳۰۰	حقوق صاحبان سرمایه
۲۲,۱۰۰	۲۳,۴۰۰	کل بدهی‌ها و حقوق صاحبان سرمایه

شرکت فراز		
صورت سود و زیان (میلیون ریال)		
۲۹ اسفند		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۳۴۶۰۰	۳۸۰۰۰	درآمدها
۸۹۰۰	۹۷۰۰	بهای تمام شده و هزینه‌ها
۲۳۳۰۰	۲۴۰۰۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۲۰۰	۱۰۰	هزینه‌های عمومی و اداری
۳۲,۴۰۰	۳۳,۸۰۰	هزینه بهره
۲۲۰۰	۴۲۰۰	کل بهای تمام شده و هزینه‌ها
۱,۳۲۰	۱,۶۸۰	سود قبل از کسر مالیات
۸۰	۲,۵۲۰	مالیات
		سود خالص

نسبت‌های زیر را برای سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ محاسبه کنید.
الف نسبت جاری.

ب گردش موجودی کالا (موجودی کالا در پایان ۱۳۸۷، ۳,۴۰۰ میلیون ریال بوده است)

ج نسبت حاشیه سود.

د بازده دارایی‌ها (کل دارایی‌ها در پایان ۱۳۸۷، ۱۹,۰۰۰ میلیون ریال بوده است).

ه بازده حقوق صاحبان سرمایه (حقوق صاحبان سرمایه در پایان ۱۳۸۷، ۹۰۰۰ میلیون ریال بوده است).

و نسبت بدهی به کل دارایی‌ها

ز دفعات کسب بهره

م ۴-۱۰ صورت و زیان فشرده - مقایسه‌ای شرکت همسفر در زیر نشان داده شده است.

شرکت همسفر		
صورت سود و زیان فشرده - مقایسه‌ای		
برای سال‌های منتهی به ۲۹ اسفند (ارقام میلیون ریال)		
۱۳۸۸	۱۳۸۹	
۵,۰۰۰	۶,۰۰۰	فروش خالص
۴,۲۰۰	۴,۸۳۰	بهای تمام شده کالای فروش رفته
۸۰۰	۱,۱۷۰	سود ناخالص
۴۴۰	۵۷۲	هزینه‌های عملیاتی
۳۶۰	۵۹۸	سود خالص

خواسته‌ها

الف تجزیه و تحلیل افقی را با استفاده از اقلام صورت سود و زیان تهیه کنید (سال مبنا، ۱۳۸۸)

ب تجزیه و تحلیل عمودی را برای هر دو سال تهیه کنید.

منابع

- ۱ اصول حسابداری (۲)، کمیسیون تخصصی برنامه‌ریزی و تألیف رشته حسابداری بازرگانی (ویرایش سوم)، ۱۳۹۰.
- ۲ بادآورنهدی، یونس و امین ناظمی. حسابداری میانه (۱): جلد دوم. سازمان حساب‌رسی ۱۹۶، تهران ۱۳۸۸.
- ۳ همتی، غلامرضا. سفارشات خارجی و حسابداری اعتبارات اسنادی. انتشارات کیومرث، ۱۳۷۸.
- ۴ هیئت تدوین استانداردهای حسابداری، اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی: استانداردهای حسابداری. سازمان حسابرسی، تهران ۱۳۸۸.

- Jerry J. Weygandt, Paul D. Kimmel, & Donald E. Kieso, Accounting Principles, ninth edition, Wiley, ۲۰۱۰.
- ۶ Donald E. Kieso, Jerry J. Weygandt & Terry D. Warfield, Intermediate Accounting, ۲۰۱۰. thirteenth edition, Wiley, ۲۰۱۰.
- ۷ Belverd E. Needles, Jr., Marian Powers, Susan V. Crosson, Accounting Principles, eleventh edition, Wiley, ۲۰۱۰.

